

Przegląd Prawno-Ekonomiczny

REVIEW OF LAW, BUSINESS & ECONOMICS

lipiec-sierpień-wrzesień

Nr 44/1
(3/2018)

WYDZIAŁ ZAMIEJSKOWY
PRAWA I NAUK
O SPOŁECZEŃSTWIE | **KUL**

WYDAWCA

Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II | Wydział Zamiejscowy Prawa i Nauk o Społeczeństwie
w Stalowej Woli

ADRES REDAKCJI

Redakcja „Przeglądu Prawno-Ekonomicznego” | 37-450 Stalowa Wola, ul. Ofiar Katynia 6a |
e-mail: ppe@kul.pl

ZESPÓŁ REDAKCYJNY

dr Artur Lis – redaktor naczelny (editor-in-chief) | dr David W. Lutz (Holy Cross College w Notre Dame, USA) | dr Dariusz Żak – zastępcy redaktora naczelnego (associate editors) | dr hab. Grzegorz Wolak – sekretarz redakcji (administrative editor) | dr hab. Piotr T. Nowakowski – redaktor ds. międzynarodowych (international editor) | dr Filip Ciepły, dr Isaac Desta (Holy Cross College w Notre Dame, USA), dr Dorota Tokarska, dr Dominik Tyrawa, dr Timothy Wright (Holy Cross College w Notre Dame, USA) – redaktorzy tematyczni (subject editors) | dr Piotr Pomorski – redaktor statystyczny (statistical editor) | mgr Agnieszka Lis – redaktor językowy polskojęzyczny (Polish-language editor) | mgr Tomasz Deptuła (USA) – redaktor językowy anglojęzyczny (English-language editor) | prof. dr hab. Nikolaï Gołowaty (UKRAINA) – redaktor językowy rosyjskojęzyczny | dr Judyta Przyłuska-Schmitt – redaktor konsultant (consulting editor) | mgr Rafał Podlesny – redaktor techniczny (layout editor)

RADA NAUKOWA

ks. prof. dr hab. Antoni DĘBIŃSKI (Rektor KUL Lublin) | prof. dr hab. Thomas BURZYCKI (Holy Cross College w Notre Dame, USA) | prof. dr hab. Wiktor CZĘPURKO (Ukraina) | dr hab. Leszek CWIKŁA (KUL Stalowa Wola) | prof. dr hab. Czesław DEPTUŁA (KUL Lublin) | dr hab. Marzena DYJAKOWSKA (KUL Lublin) | abp. prof. dr hab. Andrzej DZIĘGA (Szczecin) | dr hab. Krzysztof GRZEGORCZYK (Wyższa Szkoła Humanistyczno-Przyrodnicza w Sandomierzu) | nadkom. dr Dominik HRYSZKIEWICZ (Wyższa Szkoła Policji w Szczytnie) | prof. dr hab. Aleks JULDASZEW (Interregional Academy of Personnel Management, Ukraina) | prof. dr hab. Marian KOZACZKA (KUL Stalowa Wola) | prof. dr hab. Andrzej KUCZUMOW (KUL Stalowa Wola) | prof. dr hab. Pantelis KYRMIZOGLU (Alexander TEI of Thessaloniki, Greece) | dr hab. Antoni MAGDOŃ (KUL Stalowa Wola) | ks. prof. dr hab. Henryk MISZTAŁ (KUL Lublin) | prof. dr hab. Wojciech NASIEROWSKI (University of New Brunswick) | prof. dr hab. Jurij PACZKOWSKI (Ukraina) | prof. dr hab. Pylyp PYLYPENKO (Ukraina) | prof. dr hab. Anton STASCH (European Akademy of Technology & Management, Oedheim Niemcy) | prof. dr hab. Tomasz WIELICKI (California State University, Fresno) | ks. dr hab. Krzysztof WARCHAŁOWSKI (Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego)

RECENZENCI ZEWNĘTRZNI

dr hab. Leszek BIELECKI (Wyższa Szkoła Ekonomii, Prawa i Nauk Medycznych w Kielcach) | dr Walentyn GOŁOWCZENKO (Interregional Academy of Personnel Management, Ukraina) | dr hab. Mirosław KARPIUK (Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie) | dr Barbara Lubas (Nadbużańska Szkoła Wyższa w Siemiatyczach) | prof. dr hab. Oleksander MEREŻKO (Ukraina) | dr Kiril MURAWIEW (Interregional Academy of Personnel Management, Ukraina) | dr Łukasz Jerzy PIKULA (Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach) | ks. dr hab. Tomasz RAKOCZY (Uniwersytet Zielonogórski) | dr hab. Krystyna ROSŁANOWSKA-PLICHCIŃSKA (Wyższa Szkoła Zarządzania i Ekologii w Warszawie) | dr hab. Piotr RYGUŁA (Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego) | dr hab. Romuald SZEREMIETIEW (Akademia Obrony Narodowej) | prof. dr hab. Jerzy Tomasz SZKUTNIK (Politechnika Częstochowska) | prof. dr hab. Dariusz SZPOPER (Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie) | dr hab. Andrzej SZYMAŃSKI (Uniwersytet Opolski) | dr Agnieszka OGRODNIK-KALITA (Uniwersytet Pedagogiczny im. KEN w Krakowie)

DRUK I OPRAWA

VOLUMINA.PL DANIEL KRZANOWSKI | ul. Ks. Witolda 7-9, 71-063 Szczecin | tel. 91 812 09 08 | e-mail: druk@volumina.pl

ISSN 1898-2166 | Nakład 300 egz.

Watykan, 25 kwietnia 2018 r.

Spis treści

Artykuły

KAZIMIERA JUSZKA, KAROL JUSZKA *Problematyka badawcza metodyki przeprowadzania okazania w Polsce* | 13

ELŻBIETA A. MAJ *Tajemnica w postępowaniu administracyjnym* | 22

MAGDALENA MATERNIAK *Wymóg uregulowanej sytuacji prawnej związków wyznaniowych z art. 195 §1 Kodeksu karnego* | 36

ANNA WOLSKA-BAGIŃSKA *Przesłanki ogłoszenia upadłości konsumenckiej* | 48

KRZYSZTOF BOKWA *Ekstradycja - regulacja i historia na przykładzie prawa austriackiego* | 68

JOANNA CZUCHRYTA *Dopuszczalność przeznaczenia agio na sfinansowanie spłaty z tytułu umorzenia udziałów (akcji) w spółkach kapitałowych* | 79

DAMIAN DOBOSZ *Treść wykonywania prawa własności w kontekście planowania i zagospodarowania przestrzennego* | 91

MICHAŁ GREGORCZYK, MONIKA UTRACKA *Umowy dowodowe - nowa instytucja w polskiej procedurze* | 104

KLAUDIA GRZEBIELA *Naruszenie prawa do zmiany sprzedawcy energii jako praktyka naruszająca zbiorowe interesy konsumentów* | 117

KLAUDIA KIJĄŃSKA *Prawo do prywatności, a niejawne prowadzenie działań wobec cudzoziemców na gruncie ustawy o działaniach antyterrorystycznych* | 131

JAN KLUZA *Przestępstwo propagowania treści faszystowskich w świetle ostatnich doniesień medialnych. Studium przypadku z Wodzisławia Śląskiego* | 146

ALEKSANDRA NIEPRZECKA *Przyznanie do winy w postępowaniach przed międzynarodowymi trybunałami karnymi a standardy rzetelnego procesu* | 159

ŁUKASZ CHYLA *Wzrost znaczenia klauzuli hardship w międzynarodowym prawie kontraktów* | 179

BARTŁOMIEJ PYKA *Obowiązek kontraktowania w prawie przewozowym* | 193

MICHAŁ SŁUŻALEC *Wyrażenie zgody przez pacjenta na ujawnienie tajemnicy lekarskiej a jawność rozprawy głównej na gruncie kodeksu postępowania karnego* | 210

IWO JAROSZ *Wybrane problemy związane ze stosowaniem artykułu 961 Kodeksu cywilnego* | 222

ADRIAN ROMKOWSKI *Normatywne i pozanormatywne podstawy odpowiedzialności za współsprawstwo wykroczenia* | 239

PATRYCJA FIGUŁA *Zdatność ugodowa a zdatność arbitrażowa - analiza relacji na tle Kodeksu postępowania cywilnego* | 265

PAULINA KOWALSKA *Sformułowanie wniosku z art. 380 k.p.c. w zażaleniu do Sądu Najwyższego* | 277

ALEKSANDRA KULICZKOWSKA *Institucja błędu w prawie umów* | 290

TOMASZ PILIKOWSKI *Zasada rzetelnego procesu a możliwość wykorzystania dowodów nielegalnych – analiza w perspektywie ostatnich nowelizacji Kodeksu postępowania karnego* | 305

JOANNA SZUMAŃSKA *Zabezpieczenie roszczenia przez arbitra doraźnego na tle postępowania o udzielenie zabezpieczenia przed sądem powszechnym* | 324

BARBARA ZIELIŃSKA – RAPACZ *Zwolnienie ubytków wyrobów akcyzowych z podatku w Polsce na tle prawa Unii Europejskiej* | 336

ŁUKASZ CHYLA *Wyzwania polskiego arbitrażu w sporach o zaskarżanie uchwał* | 349

MARCIN MOLENDĄ, MARTA KRUHŁAYĄ *Wycena kapitału intelektualnego przedsiębiorstwa usług transportowych* | 367

Glosa

AGNIESZKA OGRODNIK-KALITA *Glosa do wyroku Sądu Okręgowego w Gdańsku z dnia 6 lipca 2016 r., III CA 406/16* | 378

Contents

Articles

KAZIMIERA JUSZKA, KAROL JUSZKA *Research issues pertaining to the methodology of performing a police lineup in Poland* | 13

ELŻBIETA A. MAJ *The confidentiality in administrative proceedings* | 22

MAGDALENA MATERNIAK *The Requirement of regulated legal position of religious communities from art. 195 section. 1 of the Criminal Code* | 36

ANNA WOLSKA-BAGIŃSKA *Preconditions for declaring personal bankruptcy* | 48

JERZY NIKOŁAJEW KRZYSZTOF BOKWA *Extradition - regulation and history on the example of Austrian law* | 74

JOANNA CZUCHRYTA *Admissibility of financing remuneration for redeemed shares from agio* | 79

DAMIAN DOBOSZ *Content of the exercise of the ownership rights in the context of spatial planning and land development* | 91

MICHAŁ GREGORCZYK, MONIKA UTRACKA *Contracts of evidence - a new institution in the Polish procedure* | 104

KLAUDIA GRZEBIELA *Violation of the right to switch the energy supplier as a practice infringing collective consumer interests* | 117

KLAUDIA KIJĄŃSKA *Right to privacy and secret activities against foreigners based on act of counter-terrorism activities* | 131

JAN KLUZA *The crime of promoting fascist content in the view of recent media reports. Case study from Wodzisław Śląski* | 146

ALEKSANDRA NIEPRZECKA *Guilty Plea under the Proceedings before International Criminal Tribunals and the Standards of Fair Trial* | 159

ŁUKASZ CHYLA *The Rise of Hardship Clause in International Contract Law* | 179

- BARTŁOMIEJ PYKA *Obligation to contract in Carriage law* | 193
- MICHAŁ SŁUŻALEC *Consent of the patient for disclosure of professional secrecy and the principle of public while the main trial in criminal proceeding code* | 210
- IWO JAROSZ *Certain issues concerning the application of article 961 of the Polish Civil code* | 222
- ADRIAN ROMKOWSKI *Normative and beyond-normative basis of liability for co-perpetration in a contravention* | 239
- PATRYCJA FIGUŁA *Complicability and arbitrability - analysis of relationships on the background Code of Civil Procedure* | 265
- PAULINA KOWALSKA *Formulation of the application from art. 380 k.p.c. in a complaint to the Supreme Court* | 277
- ALEKSANDRA KULICZKOWSKA *Mistake in contract law* | 290
- TOMASZ PILIKOWSKI *The due process of law rule and the possibility of using illegal evi-dences - an analysis in the light the perspective of recent amendments of the Code of the Criminal Procedure* | 305
- JOANNA SZUMAŃSKA *Security of the claim made by an emergency arbitrator against the proceedings for granting security in a court of law* | 324
- BARBARA ZIELIŃSKA – RAPACZ *Exemption from excise duty in cases of lost goods in the Polish legal system compared to European Union law* | 336
- ŁUKASZ CHYLA *The challenges of Polish arbitration in shareholders' resolution disputes* | 349
- MARCIN MOLENDĄ, MARTA KRULAYĄ *Valuation of intellectual capital of a transport company* | 367

Gloss

- AGNIESZKA OGRODNIK-KALITA *Gloss on The Regional Court Judgement in Gdańsk of July 6, 2016, III CA 406/16* | 378

Krzysztof Bokwa

Ekstradycja – regulacja i historia na przykładzie prawa austriackiego

Extradition – regulation and history on the example of Austrian law

I. Wstęp

Pośród międzynarodowych aspektów prawa i procesu karnego szczególnie miejsce zajmuje instytucja ekstradycji. Jej obecność datować można niemal od zarania dziejów cywilizacji. Wzajemną ekstradycję przewidywał już traktat z Kadesz – najstarszy zachowany traktat pokojowy, zawarty pomiędzy faraonem Ramzesem II i królem Hetytów Hattusilise III, spisany w XIII w. prz. Chr.¹ Niewątpliwie dowodzi to ponadczasowości i doniosłości problemu, jakim jest, używając języka współczesnego, transgraniczne karanie sprawców przestępstw. Nie jest to dziwne – specyfiką bowiem odpowiedzialności karnej jest z jednej strony jej terytorialne ograniczenie do obszaru obowiązywania danego systemu prawnego, zaś z drugiej – dążenie do odgórnego ścigania działań, powszechnie uchodzących (najczęściej) za naganne i niedopuszczalne powszechnie, nie tylko w danym państwie.

Powyższa sprzeczność od najdawniejszych czasów zachęca do unikania odpowiedzialności karnej w sposób relatywnie prosty, a bardzo skuteczny – poprzez przeniesienie się na obszar innej jurysdykcji. Celowo używam sformułowania „jurysdykcja”, nie zaś „państwo” - warto bowiem pamiętać, że do niedawna w europejskim obszarze prawnym nie były to pojęcia tożsame ze względu na liczne partykularyzmy prawne. Umożliwiło to powstanie choćby takiej powszechnie znanej instytucji, jak prawo azylu na terenach sakralnych,

¹ Wersja anglojęzyczna: <http://www.reshafim.org.il/ad/egypt/ramses-hattusili-treaty.htm> (dostęp: 20.05.2018).

znane już Rzymianom i powszechne w Europie średniowiecznej². Jego ślad stanowi dotąd możliwość uzyskania azylu w placówkach dyplomatycznych (azyl dyplomatyczny) lub na terytorium innych państw (azyl terytorialny)³.

Prawo azylu stanowiło jednak zawsze wyjątek, w założeniu służący ochronie osób słabszych czy prześladowanych – tak również jest ujmowane we współczesnym ustawodawstwie. Abstrahując odeń nie można mieć wątpliwości, że zjawisko unikania odpowiedzialności karnej poprzez ucieczkę lub ukrywanie się na terenach innych jurysdykcji jest obopólnie niekorzystne – zarówno dla państwa, na terenie którego przestępstwo bezkarnie popełniono, jak i dla tego, które mimo woli staje się „ziemią obiecaną” kryminalistów z państwa sąsiedniego.

Ekstradycję można zatem zdefiniować jako sposób przewyciężenia powyższego problemu, mający wymiar zarówno czysto pragmatyczny (zwalczanie przestępczości *en général*), jak i etyczny (niedopuszczalność zaakceptowania bezkarności sprawców przestępstw). Co oczywiste, owe kryteria teoretyczne w praktyce bywają nieostre i prowadzić mogą do kwestii spornych i niejednoznacznych, czego głośny przykład na gruncie polskim stanowiła w ostatnich latach choćby sprawa Romana Polańskiego⁴.

Jak wynika z powyższego, regulacja ekstradycji pozostaje przede wszystkim domeną prawa międzynarodowego publicznego – mianowicie traktatów międzynarodowych. Stopniowo, wraz ze „zmniejszaniem się świata”, jakie nastąpiło w XIX wieku, potrzeba ekstradycji (a zarazem praktyczna możliwość jej egzekucji) zachodziła coraz częściej, dając impuls do zawierania międzypaństwowych umów ekstradycyjnych. I tak np. pierwsza klauzula ekstradycyjna, której stroną były Stany Zjednoczone, zawarta została już w ich traktacie z Wielką Brytanią z 1794 r., normującym stosunki obu państw po zakończeniu rewolucji amerykańskiej (tzw. traktat Jaya), i dotyczyła ekstradycji morderców i fałszerzy⁵.

II. Austriacka regulacja ekstradycji – geneza i źródła

Od połowy XIX w. również monarchia austriacka, będąca wszak znacznym mocarstwem europejskim, zawierała liczne umowy ekstradycyjne. I tak w 1852 r.

² Zob. B. Cisoń CSsR, *Prawo „do azyli” czy prawo „o azyl”?* *Institucja azylu w zarysie* [w:] *Studia redemptorystowskie* 1/2003, s. 215-260.

³ B. Wierzbicki, *Ekstradycja, azyl, wydalenie*, [w:] *Państwo i Prawo*, 31(1976) nr 4, s. 91-95.

⁴ Zob. np. <http://www.lex.pl/czytaj/-/artykul/sn-ekstradycja-polanskiego-do-usa-niedopuszczalna-prawnie> (dostęp: 20.05.2018).

⁵ Zob. <http://www.loc.gov/rr/program/bib/ourdocs/jay.html> (dostęp: 20.05.2018).

ratyfikowano umowę z Holandią, a w kolejnych latach – kolejno z Belgią, Francją, Księstwem Modeny, Stanami Zjednoczonymi, Państwem Kościelnym czy Hiszpanią. U progu XX w. Austro-Węgry były stronami umów ekstradycyjnych z niemal wszystkimi państwami europejskimi, a nawet z krainami tak egzotycznymi, jak Urugwaj⁶ czy Brazylia⁷. Do tych właśnie umów odsyłały jednostkowe przepisy odnoszące się do ekstradycji, zawarte w austriackim k.p.k. z 1873 r.⁸, przede wszystkim jego § 421.

Niektóre z tych umów miały długi żywot i wiązały także prawnych następców dualistycznego państwa Habsburgów, upadłego w 1918 r., tj. Republikę Austrii oraz Królestwo Węgier (później Węgierską Republikę Ludową). I tak np. umowa Monarchii Austro-Węgierskiej ze Szwajcarią z 1896 r.⁹ pozostała w mocy w odniesieniu do Austrii aż do ratyfikacji konwencji o ekstradycji z 1957 r., po dziś dzień zaś częściowo zachowuje swą moc w odniesieniu do relacji Szwajcarii i Węgier¹⁰.

Przedmiotem analizy w niniejszej pracy będzie jednak przede wszystkim aktualne uregulowanie instytucji ekstradycji w krajowym prawie austriackim. Należy przy tym pamiętać, że Republika Austrii jest, podobnie jak Rzeczpospolita Polska, członkiem Unii Europejskiej. Oba państwa ratyfikowały również europejską konwencję o ekstradycji z 1957 r.¹¹, którą jednak już w latach 90. oceniano w odniesieniu do państw jednoczącej się Europy jako „niewydolną” i „nieadekwatną do rzeczywistości”¹². W związku z powyższym przyjęto w 1996 r. konwencję o ekstradycji między państwami członkowskimi UE, która jednak nie weszła ostatecznie w życie ze względu na nieratyfikowanie jej przez część państw Unii¹³.

⁶ *Staatsvertrag zwischen der österreichisch-ungarischen Monarchie und der Republik Oriental von Uruguay wegen gegenseitiger Auslieferung von Verbrechern*, RGBl. 221/1896.

⁷ *Staatsvertrag zwischen der österreichisch-ungarischen Monarchie und dem Kaiserthume Brasilien wegen gegenseitiger Auslieferung von Verbrechern*, RGBl. 142/1884.

⁸ *Gesetz vom 23. Mai 1873, betreffend die Einführung einer Strafproceß-Ordnung*, RGBl. 119/1873; zwany *procedurą glaserowską* od nazwiska swego głównego twórcy, prof. Juliusza Glasera, kodeks ten do 1929 r. miał zastosowanie również w Polsce, na obszarze dawnej Galicji.

⁹ *Staatsvertrag zwischen der österreichisch-ungarischen Monarchie und der Schweiz wegen gegenseitiger Auslieferung von Verbrechern*, RGBl. 1/1897.

¹⁰ Zob. <https://www.admin.ch/opc/de/classified-compilation/18960002/index.html> (dostęp: 20.05.2018).

¹¹ *Europejska konwencja o ekstradycji*, sporządzona w Paryżu dnia 13 grudnia 1957 r., Protokół dodatkowy do powyższej konwencji, sporządzony w Strasburgu dnia 15 października 1975 r. i Drugi protokół dodatkowy do powyższej konwencji, sporządzony w Strasburgu dnia 17 marca 1978 r.

¹² M. Płachta, *Konwencja Unii Europejskiej z 1996 r. o ekstradycji* [w:] *Studia Europejskie*, 1999, nr 1, s. 77-94.

¹³ Konwencja odnosząca się do ekstradycji między Państwami Członkowskimi Unii Europejskiej, sporządzona w Dublinie dnia 27 września 1996 r.; Austria konwencję ratyfikowała.

W obu państwach faktycznie możliwość ekstradycji zastąpiono wreszcie – w odniesieniu do relacji z pozostałymi państwami Unii – nową instytucją europejskiego nakazu aresztowania (ENA)¹⁴. W tym zakresie zarówno w Polsce, jak i w Austrii obowiązują zatem regulacje tożsame, gruntownie opisane i dobrze znane w literaturze i doktrynie polskiej. W związku z tym przedmiotem dalszej analizy będzie uregulowanie ekstradycji w austriackim prawie wewnątrzpaństwowym.

Aktem prawnym, regulującym współcześnie ekstradycję w prawie austriackim, jest ustawa federalna z dn. 4 grudnia 1979 r. o ekstradycji i pomocy prawnej w sprawach karnych, w skrócie „ustawa o ekstradycji i pomocy prawnej” (*Auslieferungs- und Rechtshilfegesetz*, dalej: ARHG)¹⁵. Wchodząc w życie z dniem 1 lipca 1980 r., uchylila ona kilka artykułów austriackiego kodeksu postępowania karnego z 1960 r., gruntownie znowelizowanego w 1975 r.¹⁶ (*Strafprozeßordnung 1975*, dalej: StPO), które dotąd regulowały (acz w sposób szczątkowy) sposób i warunki realizacji ekstradycji.

Notabene, dla nakreślenia tła historycznoprawnego warto dodać, iż uchwalenie ARHG stanowiło element szerszej akcji legislacyjnej, prowadzonej w Austrii w latach 70. XX w. i mającej na celu gruntowną reformę i unowocześnienie regulacji prawno-karnych. W 1974 r. uchwalony został także nowy kodeks karny¹⁷, który zastąpił długowieczną kodyfikację z 1852 r., do lat 30. XX w. obowiązującą również na ziemiach polskich, w dawnej Galicji.

ARHG uchylała także znacznie wcześniejszy akt, regulujący aż dotąd tę kwestię, jakim było rozporządzenie Ministerstwa Sprawiedliwości z dn. 2 września 1891 r., dotyczące tranzytu przestępców przez Austrię (*Verordnung des Justizministeriums vom 2. September 1891 betreffend die Durchlieferung von Verbrechern durch Österreich*)¹⁸. Warto zauważyć, iż również to rozporządzenie,

¹⁴ Ustanowiony decyzją ramową Rady z dnia 13 czerwca 2002 r. w sprawie europejskiego nakazu aresztowania i procedury wydawania osób między Państwami Członkowskimi; jej art. 31 nakazywał zastąpić przepisy krajowe dotyczące ekstradycji w stosunkach pomiędzy państwami członkowskimi przepisami tej decyzji od dn. 1.01.2004 r.

¹⁵ *Bundesgesetz vom 4. Dezember 1979 über die Auslieferung und die Rechtshilfe in Strafsachen (ARHG)*, BGBl. Nr. 529/1979; dostęp online: <https://www.ris.bka.gv.at/GeltendeFassung.wxe?Abfrage=Bundesnormen&Gesetzesnummer=10002441> (dostęp: 20.05.2018).

¹⁶ *Kundmachung der Bundesregierung vom 9. Dezember 1975 über die Wiederverlautbarung der Strafprozeßordnung 1960*, BGBl. Nr. 631/1975.

¹⁷ *Bundesgesetz vom 23. Jänner 1974 über die mit gerichtlicher Strafe bedrohten Handlungen (Strafgesetzbuch, StGB)*, BGBl. Nr. 60/1974.

¹⁸ Dziennik Rozporządzeń c.k. Ministerstwa Sprawiedliwości (*Verordnungsblatt des k.k. Justizministeriums, JMVBl.*) Nr. 34/1891.

wydane jeszcze w czasach Monarchii Austro-Węgierskiej, przez pewien czas obowiązywało na południowej części ziem polskich, pozostających pod władzą Habsburgów.

ARHG liczy 78 paragrafów, podzielonych na 8 rozdziałów, zatytułowanych kolejno:

1. „Postanowienia ogólne” (§§ 1-9).
2. „Ekstradycja z Austrii” (§§ 10 i nast.).
3. „Tranzyt” (§§ 42 i nast.) - wcześniej regulowany rozporządzeniem z 1891 r.; do tranzytu co do zasady odpowiednio stosuje się przepisy dotyczące ekstradycji.
4. „Pomoc prawna dla zagranicy” (§§ 50 i nast.).
5. „Przejęcie ścigania oraz obserwacji; egzekucja zagranicznych orzeczeń skazujących” (§§ 60 i nast.).
6. „Uzyskiwanie ekstradycji, tranzytu, transferu, pomocy prawnej oraz przejęcia ścigania, obserwacji i egzekucji” (§§ 68 i nast.) - a zatem uregulowanie sytuacji, w której to organy austriackie wnoszą o dokonanie zagranicą czynności, o jakich mowa w rozdziałach 2-6.
7. „Wspólne grupy śledcze” (§§ 76a-76b) - rozdział dodany w okresie późniejszym, związany z europejską współpracą w sprawach karnych.
8. „Postanowienia końcowe” (§§ 77-78).

Jak widać z powyższego, przepisy dotyczące ekstradycji z terytorium Austrii stanowią blisko połowę całości ARHG, na nich też skupi się dalsza analiza; w pozostałych rozdziałach ustawodawca posługuje się bowiem w szerokim zakresie techniką odesłania właśnie do regulacji rozdziału 2.

Jak stanowi już § 1 ARHG, ustawa ma zastosowanie jedynie w sytuacji, gdy inaczej nie postanowiono w porozumieniach międzynarodowych. Regulacja ta, obecna w ustawie od jej powstania, stanowi wyraz wspomianej już cechy esencjonalnej instytucji ekstradycji, jaką jest jej nieodłączność od prawa międzynarodowego; istnienie między- lub ponadnarodowych porozumień stanowi warunek *sine qua non* dla możliwości jej realizacji. Stąd też tego rodzaju, niewątpliwie rzadko spotykana klauzula, już na wstępie przesądzająca o subsydiarnym charakterze całej ustawy.

W tym kontekście należy przede wszystkim mieć na uwadze – już wyżej wspomniane – faktyczne zastąpienie ekstradycji na obszarze Unii Europejskiej przez instytucję europejskiego nakazu aresztowania. O ile w ustawodawstwie polskim regulacja ENA inkorporowana została do kodeksu postępowania karnego

(dział XIII), o tyle w Austrii reguluje ją osobna, kompleksowa ustawa¹⁹. Poza ramy niniejszej pracy wykracza kwestia usytuowania ENA w systemie prawa karnego – czy jest to szczególna forma ekstradycji, czy też instytucja *sui generis*²⁰. Trzeba natomiast pamiętać, że regulacja ARHG ma obecnie zastosowanie do wniosków ekstradycyjnych państw spoza Unii Europejskiej, i to jedynie tych, z którymi Austria zawarła umowę o ekstradycji.

Istotną klauzulę generalną zawarł ustawodawca austriacki w § 2 ARHG, stanowiąc, iż wniosek strony zagranicznej może być rozpatrzony pozytywnie tylko, jeśli nie naruszy to porządku publicznego lub innych istotnych interesów Republiki Austrii. Taka norma stanowi „wentyl bezpieczeństwa” dla sytuacji nadzwyczajnych, gdyby wszystkie inne (liczne i niżej opisane) ograniczenia i obostrzenia co do ekstradycji i pozostałych wniosków okazały się niewystarczające; można zatem rzec, iż jest to swoisty odpowiednik słynnego art. 5 polskiego kodeksu cywilnego, również umieszczony w początkowej części aktu prawnego.

§ 3 statuuje generalną zasadę wzajemności, niewątpliwie kluczową dla całej regulacji; zgodnie z nią wniosek strony zagranicznej może zostać rozpatrzony pozytywnie tylko, jeśli zagwarantowane jest, że państwo wnioskujące analogicznie potraktowałoby wniosek strony austriackiej. W razie wątpliwości w tej kwestii należy zasięgnąć opinii ministra sprawiedliwości.

W kwestiach proceduralnych ARHG statuuje, jako zasadę, stosowanie przepisów StPO (§ 9) – podkreśla to materialnoprawny charakter owego aktu, a zarazem jego subsydiarność wobec regulacji kodeksowych.

III. Ekstradycja na gruncie ustawy austriackiej z 1979 roku

Pierwszym przepisem ARHG dotyczącym ekstradycji jest § 10, zawierający generalną jej definicję; jest ona ujęta jako wydanie osoby organom innego państwa „celem ścigania w związku z czynem karalnym sądowno lub dla wykonania kary pozbawienia wolności bądź środka zabezpieczającego za taki czyn”. Cechą charakterystyczną regulacji austriackiej jest zakaz ekstradycji własnych obywateli,

¹⁹ *Bundesgesetz über die justizielle Zusammenarbeit in Strafsachen mit den Mitgliedstaaten der Europäischen Union (EU-JZG)*, BGBl. I Nr. 36/2004.

²⁰ K. Malinowska-Krutul, *Ekstradycja a przekazanie w ramach europejskiego nakazu aresztowania* [w:] *Prokuratura i Prawo* 6/2007, s. 100-114.

wynikający wprost z § 12 ARHG; należy jednak podkreślić, iż – co oczywiste – nie dotyczy on sytuacji, w których zastosowanie znajduje ENA²¹.

Jak wiadomo, kwestia ekstradycji własnych obywateli bywa rozmaicie rozstrzygana w różnych porządkach prawnych²². Budzi ona żywe kontrowersje także na gruncie polskim – do 2006 r., na gruncie pierwotnego brzmienia art. 55 Konstytucji RP, bezwzględnie zakazana była również ekstradycja obywateli polskich. Trybunał Konstytucyjny w wyroku z dn. 27.04.2005 r., sygn. akt. P 1/05, przesądził jednak, iż pierwotna treść art. 55 Konstytucji uniemożliwia wydawanie obywateli polskich na podstawie ENA (którą to możliwość wprowadzał nowo dodany art. 607t § 1 k.p.k.), co ostatecznie zaowocowało zmianą Konstytucji²³. Obecne brzmienie art. 55 dopuszcza ekstradycję, jeżeli zarzucany czyn został popełniony poza terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, oraz stanowił (lub stanowiłby) przestępstwo według prawa polskiego w razie popełnienia go na terytorium polskim – zarówno w czasie jego popełnienia, jak i w chwili złożenia wniosku o ekstradycję.

Dopełnienie § 12 ARHG stanowi § 44, zgodnie z którym niedopuszczalny jest również tranzyt obywatela austriackiego przez terytorium Republiki. Oba te przepisy mają rangę konstytucyjną (*Verfassungsbestimmung*). Trzeba bowiem nadmienić, iż w Austrii funkcjonuje oryginalny system rozproszonych źródeł prawa konstytucyjnego – na konstytucję składają się liczne ustawy konstytucyjne (*Verfassungsgesetze*), a także pojedyncze przepisy innych ustaw – przykładem tych drugich są właśnie wspomniane przepisy ARHG²⁴.

Co do zasady niemożliwa jest także ekstradycja sprawców podlegających jurysdykcji austriackiej, niezależnie od obywatelstwa (§ 16). § 15 wprowadza ponadto zasadę, zgodnie z którą niedopuszczalna jest ekstradycja osób, które dopuściły się czynów zabronionych, na gruncie prawa austriackiego uznawanych wyłącznie za przestępstwa wojskowe lub fiskalne. Jak się wydaje, takie ograniczenie wynika ze ścisłego powiązania tego rodzaju przestępstw z systemem prawnym

²¹ Zob. *Im neuen Jahr wird auch Österreich eigene Staatsbürger ausliefern* [w:] *Oberösterreichische Nachrichten*, 3.09.2008 r., <http://www.nachrichten.at/oberoesterreich/Im-neuen-Jahr-wird-auch-OEsterreich-eigene-Staatsbuenger-ausliefern-br;art4,14046> (dostęp: 20.05.2018).

²² Ekstradycja własnego obywatela jest niedopuszczalna także w ustawodawstwie m.in. Republiki Federalnej Niemiec, Republiki Czeskiej, Francji czy Rosji.

²³ Zob. J. Starzyk-Sulejewska, *Implementacja współpracy sądowej w sprawach karnych* [w:] W. M. Góralski (red.), *Unia Europejska. Tom II. Gospodarka - Polityka - Współpraca*, Kraków 2007, s. 239; K. Karski, *Geneza i skutki nowelizacji art. 55 Konstytucji RP: spojrzenie z punktu widzenia intencji ustrojodawcy* [w:] *Kwartalnik Prawa Publicznego* 12/4, 2012, s. 7-25; B. Nita, *Ograniczenia ekstradycji po zmianie art. 55 Konstytucji RP a Europejski Nakaz Aresztowania*, „Przegląd Sejmowy” 2008, nr 2, s. 93-112.

²⁴ Zob. <https://www.parlament.gv.at/PERK/GL/ALLG/V.shtml> (dostęp: 20.05.2018).

danego państwa i z istotnymi różnicami, jakie mogą na tym tle wynikać. Są to ponadto przestępstwa *ex definitione* godzące wyłącznie w interesy danego państwa, nie zaś w dobra powszechnie chronione.

Dalsze ograniczenia zawiera § 14, zastrzegający, iż nie może dojść także do ekstradycji osób ściganych za przestępstwa polityczne. Można rzec, iż klauzula ta dobrze oddaje komplementarny charakter instytucji ekstradycji i azylu – o ile ta pierwsza ma na celu generalną, międzynarodową ochronę porządku prawnego, o tyle drugą uznać można za wyjątek, mający na celu ochronę praw podstawowych. Ochronie tego właśnie wyjątku służyć ma wyłączenie z § 14 ARHG. Składiną takie zastrzeżenie stanowi pewien standard w ustawodawstwie ekstradycyjnym, uświęcony zresztą długotrwałą tradycją; słynny przykład azylu ze względu na polityczne podstawy ścigania stanowiła odmowa wydania przez sąd włoski zabójców jugosłowiańskiego króla Aleksandra I i francuskiego premiera Barthou w zamachu w Marsylii w 1934 r. Zdarzenie to, powszechnie uznane za nadużycie, dało zresztą Lidze Narodów impuls do stworzenia projektu międzynarodowej konwencji o zwalczaniu terroryzmu²⁵.

Rozszerzenie regulacji § 14 ARHG następuje w § 19, z którego wypływa zakaz ekstradycji do państw, w których postępowanie karne bądź grożące kary mogą być sprzeczne z postanowieniami EKPCz²⁶, jak również, jeśli przyczynę ścigania stanowi pochodzenie, rasa, wyznanie, narodowość, przynależność etniczna bądź poglądy polityczne oskarżonego. Uzupełnienie powyższych zasad następuje w § 23, ustanawiającym zasadę specjalności ekstradycji.

Rozwinięciem powyższej regulacji jest § 20, bezwzględnie zabraniający ekstradycji celem wykonania kary śmierci; jeżeli zaś osobie przekazywanej, według prawa państwa żądającego ekstradycji, groziłaby kara śmierci – przekazanie możliwe jest tylko pod warunkiem udzielenia gwarancji jej niewymierzenia; to samo dotyczy innych kar, których wymierzenie stałoby w sprzeczności z art. 3 EKPCz²⁷. Dalsze gwarancje, wychodzące naprzeciw potrzebie zapewnienia oskarżonemu podstawowych gwarancji procesowych, zawiera § 19a, nakładający dodatkowe wymogi w razie ekstradycji celem wykonania kar wolnościowych, wymierzonych zaocznie.

Na uwagę zasługuje § 17 ARHG, zgodnie z treścią którego niedopuszczalna jest ekstradycja osoby, która co prawda podlega jurysdykcji państwa trzeciego, jednakże została już prawomocnie skazana bądź odbyła karę – ustawodawca

²⁵ S. Prakash Sinha, *Asylum and International Law*, The Hague 1971, s. 186.

²⁶ Konwencja o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności (Europejska Konwencja Praw Człowieka, EKPCz) z 4.11.1950 r.; Austria ratyfikowała ją w 1958 r. (BGBl. Nr. 210/1958).

²⁷ Por. art. 604 § 1 ust. 1 k.p.k.

ma tu niewątpliwie na celu globalną ochronę podstawowej zasady procesowej *ne bis in idem*. Z kolei § 18 bezwzględnie zakazuje ekstradycji również, jeśli przestępstwo, którego dotyczy ściganie, uległo przedawnieniu bądź na gruncie prawa państwa wnioskującego, bądź na gruncie prawa austriackiego (!). Analogicznie zabroniona jest także ekstradycja osób małoletnich w chwili popełnienia zarzucanego im czynu (§ 21).

Wreszcie § 26 i następne zawierają przepisy proceduralne i techniczne, których analiza wykracza poza ramy niniejszej pracy; są to zresztą normy istotne już na etapie realizacji ekstradycji, nie zaś przesądzające o jej dokonaniu. Warto jednak zwrócić uwagę na treść § 29, regulującego możliwość tymczasowego aresztowania osoby, co do której zastosowano wniosek o ekstradycję; porównać go można z art. 605 k.p.k. Szczególnym przepisem jest także § 32, przewidujący uproszczoną procedurę ekstradycji w razie zgody osoby poszukiwanej; ustawodawca wychodzi ze słusznego założenia, że w takim wypadku ryzyko łamania praw sprawy jest znacznie zmniejszone.

V. Podsumowanie

Jak widać z powyższych rozważań, ustawodawca austriacki dokonał skutecznego uregulowania kwestii ekstradycji i instytucji jej pokrewnych w jednej ustawie. Z punktu widzenia techniki legislacyjnej uznać ją można, jak sądzę, za dzieło udane, o czym świadczy blisko 40 lat jej obowiązywania i relatywnie niewielka liczba nowelizacji (łącznie jedenaście, niemal wszystkie już w XXI w.). Jak już jednak zaznaczano, jest oczywiste, iż ARHG stanowi obecnie jedynie szkielet systemu prawnego, regulującego ekstradycję w Austrii; przy tym jest to system mocno ograniczony przez istnienie instytucji europejskiego nakazu aresztowania.

Wydaje się zatem, że analiza ARHG może być wartościowa również dla prawnika i ustawodawcy polskiego, ukazując z jednej strony wysoką technikę legislacyjną (jakże często problematyczną w ustawodawstwie polskim), zaś z drugiej – możliwość stworzenia regulacji jednolitej i trwałej, choć przecież ściśle powiązanej z prawem międzynarodowym i zdolnej bez większych zmian funkcjonować także w dobie postępującej integracji europejskiej i unifikacji prawa.

BIBLIOGRAFIA

Literatura

Cisoń B. CSsR, *Prawo „do azyli” czy prawo „o azyl”? Instytucja azylu w zarysie* [w:] *Studia redemptorystowskie* 1/2003.

- Karski K., *Geneza i skutki nowelizacji art. 55 Konstytucji RP: spojrzenie z punktu widzenia intencji ustrojodawcy* [w:] *Kwartalnik Prawa Publicznego* 12/4, 2012.
- Malinowska-Krutul K., *Ekstradycja a przekazanie w ramach europejskiego nakazu aresztowania* [w:] *Prokuratura i Prawo* 6/2007.
- Nita B., *Ograniczenia ekstradycji po zmianie art. 55 Konstytucji RP a Europejski Nakaz Aresztowania*, „Przegląd Sejmowy” 2008, nr 2.
- Płachta M., *Konwencja Unii Europejskiej z 1996 r. o ekstradycji* [w:] *Studia Europejskie*, 1999.
- Prakash Sinha S., *Asylum and International Law*, The Hague 1971.
- Starzyk-Sulejewska J., *Implementacja współpracy sądowej w sprawach karnych* [w:] W. M. Góralski (red.), *Unia Europejska. Tom II. Gospodarka – Polityka – Współpraca*, Kraków 2007.
- Wierzbicki B., *Ekstradycja, azyl, wydalenie*, [w:] *Państwo i Prawo*, 31(1976) nr 4.

Źródła internetowe

- <https://www.admin.ch/opc/de/classified-compilation/18960002/index.html>.
- <http://www.lex.pl/czytaj/-/artykul/sn-ekstradycja-polanskiego-do-usa-niedopuszczalna-prawnie>.
- <http://www.loc.gov/rr/program/bib/ourdocs/jay.html>
- <http://www.nachrichten.at/oberoesterreich/Im-neuen-Jahr-wird-auch-OEsterreich-eigene-Staatsbuerger-ausliefern-br;art4,14046>.
- <https://www.parlament.gv.at/PERK/GL/ALLG/V.shtml>.
- <http://www.reshafim.org.il/ad/egypt/ramses-hattusili-treaty.htm>.
- <https://www.ris.bka.gv.at/GeltendeFassung.wxe?Abfrage=Bundesnormen&Gesetzesnummer=10002441>.

Streszczenie

Instytucja ekstradycji istnieje w prawie międzynarodowym od czasów najdawniejszych. Niniejszy artykuł ma na celu przedstawienie jej w kontekście prawnohistorycznym i komparatystycznym, a to poprzez analizę konkretnego przykładu – regulacji austriackiej. Poczynając od rysu historycznego i porównania z instytucją azylu, autor przechodzi do omówienia współczesnego ustawodawstwa austriackiego (ustawa o ekstradycji i pomocy prawnej z 1979 r., ARHG), ukazując również jego genezę i rolę w kontekście prawa europejskiego (europejski nakaz aresztowania).

SŁOWA KLUCZOWE: Austria, prawo austriackie, ekstradycja, prawo karne, historia prawa.

Summary

Institution of extradition belongs to the international law since the ancient times. This paper aims to depict it in a context of legal history and comparatistics, analysing a certain example of its regulation, namely the Austrian. Starting from a historical background and comparison with the institution of asylum, the author discusses a contemporary Austrian legislation (Extradition and Mutual Assistance Law of 1979, ARHG), depicting also its genesis and role with a view to European law (European Arrest Warrant).

KEY WORDS: Austria, Austrian law, extradition, penal law, legal history.

Autor

Krzysztof Bokwa - absolwent Wydziału Prawa i Administracji UJ, doktorant w Katedrze Powszechnej Historii Prawa oraz aplikant adwokacki drugiego roku przy Okręgowej Radzie Adwokackiej w Krakowie. Absolwent szkół praw obcych: ukraińskiego, austriackiego i słowackiego na Wydziale Prawa i Administracji UJ, naukowo zajmuje się historią prawa Europy Środkowej (w szczególności prawem austriackim w XIX-XX wieku) oraz komparatystyką prawną.